

BINIBurgerinitiatief voor Participatie & Goed Bestuur

binisuriname@gmail.com <https://binisuriname.sr>

ABOP

WIE SCOORT, WIE FAALT?

Vergelijking Verkiezingsprogramma's 2025

Thema: Mensgerichte Ontwikkeling

m.m.v.

THEMA: Mensgerichte Ontwikkeling

Inhoud

1	Werkwijze	3
2	Algemene opmerkingen over de programma's	5
3	Vergelijking per thema	6
3.1	<i>Mensgerichte Ontwikkeling</i>	6
	Samenvatting Mensgerichte ontwikkeling per partij	7
	Vragenlijst Mensgerichte Ontwikkeling	11

1 Werkwijze

Voor de verkiezingen van 25 mei 2025 hebben we gekeken naar de programma's van negen van de veertien deelnemende partijen: A20 (en partners), ABOP, DA91, NDP, NPS, OPTSU, PL en VHP.

Vijf partijen hebben we niet meegenomen: ARENA, DUS, VLS, DNL en PVC. Bij DUS zagen we direct dat hun programma voor een groot deel gekopieerd is van dat van De Nieuwe Leeuw (of andersom, maar de kans op plagiaat door DUS is groter). Van de andere vier verwachten we niet dat serieuze aantallen stemmen zullen halen. Ze meenemen zou het rapport langer maken zonder dat het veel zou toevoegen.

Bij Pertjajah Luhur twijfelden we nog of we ze zouden meenemen, want hun programma is bijna helemaal een kopie van dat van vijf jaar geleden - het was zo erg dat het programma dat wij in eerste instantie ophaalden bij het kantoor van PL (alleen in hard copy te verkrijgen), op de kaft nog had staan: 2020-2025. Uiteindelijk besloten we PL toch maar mee te nemen.

We hebben gewerkt met de programma's die via het CHS, via partijwebsites of direct aan ons zijn toegestuurd, of door ons zijn opgehaald. Waar mogelijk hebben we nagegaan of het om de officiële versies ging. Omdat sommige partijen lang op zich lieten wachten, hebben we gewerkt met de versies die we uiterlijk op 5 mei 2025 in handen hadden.

We bekeken programma's op twee manieren: thematisch en een algemene beschouwing.

Algemene beschouwing per partij

Bij de algemene beschouwing (die wij niet hebben gescored in kleuren of cijfers) kijken we aan de hand van een aantal vragen naar de kwaliteit van het programma als geheel. Wat is de algemene indruk, welke zijn de belangrijkste sterke en zwakke punten, is het programma uitvoerbaar en realistisch? Is er een duidelijke visie en hangen de voornemens daarmee samen? Is er een redelijke situatie analyse - want als partij moet je ons laten weten wat de situatie is waaraan jij gaat werken. Is er aandacht voor de grote veranderingen buiten Suriname?

Vergelijking per thema

In de vergelijkingen per thema worden de partijen naast elkaar gelegd. Voor elk thema hebben we vragen en stellingen geformuleerd en gekeken of partijen daar iets over zeggen. Vervolgens hebben we beoordeeld of wat ze zeggen inhoudelijk klopt en onderbouwd is en of de voornemens volgens ons bijdragen aan beleving van mensenrechten en het tegengaan van ongelijkheid. (Alle andere thema's, zoals goed bestuur, zijn daar voorwaarden voor.)

De antwoorden zijn gevisualiseerd in kleuren:

- groen voor aanwezig en redelijk uitgewerkt/concreet en correct
- geel/oranje voor wel genoemd maar onvolledig concreet
- rood voor afwezig, of wel aanwezig maar totaal de plank misgeslagen.

Onder de 'scoretabel' staan korte samenvattingen over de standpunten per partij over dat thema. De volledige vragenlijst voor dat thema per partij is hier ook te vinden.

De zeven thema's die zijn bekeken:

1. Goed bestuur
2. Rechtsstaat, mensenrechten en democratie
3. Menselijke ontwikkeling (zoals onderwijs en gezondheidszorg)
4. Gezonde leefomgeving en natuur (milieu)
5. Financieel-economisch

6. Hervorming van de publieke sector
7. Ontwikkelingen rond offshore olie en gas

Dat laatste thema hebben we bewust meegenomen, omdat de olie- en gasindustrie een grote invloed zal hebben op onze toekomst. We vinden dat partijprogramma's daar dan ook duidelijke plannen voor moeten bevatten.

De Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB) werkte mee aan de vergelijking van de thema's Goed bestuur en Rechtsstaat, Mensenrechten en Democratie; en de Vereniging van Economisten (VES) leverde een bijdrage aan het thema Financieel-economisch.

We vragen begrip voor het feit dat niet alle analyses even diep zijn uitgewerkt – door tijdsdruk konden we niet alles even grondig doen.

De verschillende delen van dit rapport zijn ook los te vinden op de website: <https://binisuriname.sr>

2 Algemene opmerkingen over de programma's

Wat wij graag willen zien in verkiezingsprogramma's is dat er ten minste een realistisch beleid is en een visie die duidelijk geformuleerd moet zijn, en met mensenrechten, inspraak, goed bestuur en duurzaamheid door alles heen, in plaats van slechts populistische kreten of mooie beloften.

Wat opvalt is dat weinig partijen bekend lijken te zijn met de basisprincipes van programmatisch plannen en ontwerpen: de logische samenhang tussen een visie, missie, doelen, uitgewerkt in strategieën en acties, ontbreekt veelal. Dit gebrek aan planningsinzicht wordt al decennialang gedemonstreerd in de wijze van beleidvoeren.

Geen van de partijen heeft een duidelijk en concreet plan voor de inkomsten uit het GranMorgu (block58) project. Geen van de partijen lijkt de URGENTIE te beseffen van acties die ondernomen moeten worden om Suriname ready te maken voor de periode na 2028,, zoals instituten versterken (Rekenkamer, Belastingdienst en dergelijke), wetgeving, handhaving, planning en goed bestuur. Dit is terug te zien in de vergelijkingstabel van het thema 'Offshore Olie en Gas'

Geen van de programma's belicht (gedeeltelijke) privatisering van verlieslatende overheidsbedrijven. De toekomstige overheid zou zich moeten focussen op regelgeving, handhaving, voedselzekerheid, onderwijs (door NPS benoemd als "kenniseconomie") en binnenhalen van deskundigen op prioriteitsgebieden zoals voor olie en gas, en belastingen).

Programma's moeten weldoordacht en samenhangend zijn. Ze moeten in begrijpelijke taal zijn, onderbouwd, gebaseerd op bestaand onderzoek en niet op ongefundeerde meningen. Ze moeten vooral geen opsomming zijn van wensen. Dit bleek voor velen een brug te ver- de wensenlijsten wonnen het ook nu weer van onderbouwde keuzes.

We willen ook zien dat een partij een beetje moeite heeft gedaan om een fatsoenlijk programma te produceren. Dan telt de uitstraling ook mee. Is er aandacht besteed aan de layout? Simpel is prima. Liever een eenvoudig Word-document met inhoudsopgave, dan een document bonter dan een kerstboom met 30 lettertypes, en vertekende foto's. Partijen die foto's van bladzijdes publiceren, of een zodanige 'beveiliging' van hun producten dat het niet te doorzoeken is: dat wekt wantrouwen en irritatie. Publiceer een doorzoekbare pdf.

Heeft iemand moeite gedaan om het even na te kijken op taal- en spelling? Ook wij zijn niet 100%, waarschijnlijk niet eens 90% foutloos qua taal, spelling en ontwerp, maar de onzinnige woorden, breisels, onzin en wartaal die we zijn tegengekomen bij enkele van de programma's geven aan dat men de kiezer niet serieus neemt, of dat men zelf niet begrijpt waar het over gaat.

Is het programma een gedrocht van meer dan honderd pagina's waarin alle stokpaardjes van alle partijprominenten bereden worden? Een verkiezingsprogramma is niet het Meerjaren Ontwikkelings Plan. Het is de kunst om een middenweg te vinden tussen 'opsomming van wensen/voornemens' en 'redelijk onderbouwde voornemens', die gebaseerd zijn op een duidelijke ideologie van de partij.

Ons advies voor de volgende keer: als er geen mensen in de partij zijn die een beetje overweg kunnen met taal en met layout, betaal daar professionals voor. Het kost niet meer dan een fiets of drie, een halve billboard of honderd truitjes.

En voor de plagiaatplegers, de seriële herhalers en laatste moment schrijvers: misschien moet u gewoon wat anders gaan doen met uw tijd en geld.

3 Vergelijking per thema

3.1 Mensgerichte Ontwikkeling

	A-20	ABOP	BEP	DA-91	NDP	NPS	OPTSU	PL	VHP
Onderwijs									
1. Investeren in onderwijs binnenland	Yellow	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Red
2. Pedagogisch onderwijs moderniseren	Red	Yellow	Red	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Green	Red
3. 21 st century skills integreren	Green	Green	Yellow	Green	Yellow	Green	Red	Yellow	Yellow
4. Investeren in praktijkgericht onderwijs (vocational schools)	Green	Yellow	Yellow	Green	Green	Yellow	Yellow	Green	Yellow
5. Drop out programma's	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Red	Red	Red	Red	Red
Sociaal beleid									
6. Hervorming van het sociaal (uitkeringen)stelsel	Yellow	Red	Yellow	Yellow	Green	Green	Yellow	Red	Yellow
7. Opschoning bestanden	Red	Red	Green	Yellow	Green	Red	Red	Red	Red
8. Armoedebestrijding/ sociale zekerheid	Green	Green	Yellow	Green	Yellow	Green	Red	Red	Yellow
Gezondheidszorg									
9. Toegang (fysiek en financieel) & kwaliteit verbeteren	Green	Green	Yellow	Yellow	Green	Green	Green	Red	Yellow
10. Meer preventie	Green	Green	Red	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow
Huisvesting									
11. Sociale woningbouw & betaalbare huisvesting	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green	Yellow	Red	Red
12. Infrastructuur voor (sociale) huisvesting	Red	Yellow	Red	Green	Red	Yellow	Red	Red	Yellow
Andere thema's									
13. Jeugd/ jongeren	Green	Yellow	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Red	Red
14. Sport	Green	Green	Green	Red	Red	Green	Green	Green	Red
15. Cultuur	Yellow	Green	Green	Green	Yellow	Green	Yellow	Red	Yellow
16. Buurt- en gemeenschapsontwikkeling	Yellow	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Red	Green

Samenvatting Mensgerichte ontwikkeling per partij

A20

Het onderwijssysteem moet gemoderniseerd worden door o.a. de ontwikkeling van digitale en technische vaardigheden, het aanschaffen van moderne leermiddelen, capaciteitsversterking van leerkrachten en het aangaan van strategische samenwerkingen.

A20 beschouwt gezondheid als een integraal onderdeel van de nationale ontwikkeling en het ontwikkelen van holistische gezondheidszorg met een gefaseerde implementatie van *healthy lifestyles* en erkenning en integratie van traditionele geneeswijzen zijn dan ook prioriteiten.

Verder strategische business centra in het binnenland opzetten als knooppunten voor meerdere omliggende dorpen, waar essentiële diensten zoals onderwijs, gezondheidszorg en economische activiteiten op een hoogwaardig niveau worden aangeboden.

Het is niet duidelijk hoeveel van dergelijke centra opgezet zullen worden en of men ook rekening heeft gehouden met de bereikbaarheid daarvan voor de bewoners van de omliggende dorpen. Er is aandacht voor competentiegericht training, jeugdwerkgelegenheid, jeugd-ondernemerschap, de aanpak van jeugdwerkloosheid en maatschappelijk verantwoorde jeugdparticipatie, vooral op buurtniveau.

ABOP

. Voor wat het onderwijs betreft, wil ABOP het curriculum aanpakken, de capaciteit van leerkrachten versterken, digitale vaardigheden bevorderen, meertalig onderwijs op school en het invoeren van cultuur als onderdeel van het curriculum. Verder is er aandacht voor een koppeling met de arbeidsmarkt door alternatieve leerprogramma's en het bevorderen van ondernemerschap. Er wordt gepleit voor gratis onderwijs voor kinderen, maar er is niet aangegeven tot welk leerjaar of welke leeftijd.

Er is geen armoedebestrijdingsprogramma, maar wel onderdelen daarvan, zoals inkomensondersteuning, voedselprogramma's en subsidies voor basisvoorzieningen als gezondheidszorg, onderwijs en nutsvoorziening. ABOP wil gratis gezondheidszorg voor senioren en jongeren, maar de leeftijdsgrenzen voor deze groepen worden niet aangegeven. Hoeveel personen uiteindelijk afhankelijk zullen worden van de uitbreiding van het sociaal stelsel en gratis gezondheidszorg is niet aangegeven, noch hoe dit gefinancierd zal worden.

Innovatieve mogelijkheden voor met name onderwijs en gezondheidszorg in het binnenland zijn aangegeven, zoals afstandsonderwijs, mobiele onderwijsmogelijkheden, gratis WiFi op alle scholen, gezondheidscentra en bibliotheken. mobiele gezondheidsposten en *tele-medicine*.

BEP

Het partijprogramma maar heeft veel aandacht aan onderwijs, sociale voorzieningen, sport en cultuur. De decentralisatie gedachte en de opbouw van regio's komt overal terug. Voor onderwijs wordt gepleit voor o.a. het bevorderen van de onderwijskwaliteit, afstandsonderwijs, onderwijscentra met internaat voor vervolgonderwijs, meer studiebeurzen, een verhoging van de studiefinanciering, een verruiming van de

schooltijden, naschoolse opvang en begeleiding, meer aandacht voor technologische vaardigheden op school, het opzetten van onderwijscentra en speciaal onderwijs en vakopleidingsmogelijkheden in alle districten. Het sociaal stelsel moet geëvalueerd en aangepast worden, zodat men kan overgaan tot verhogingen van AOV en uitkeringen, het bouwen van sociale woningen in alle districten, en de opvang en zorg van kinderen, ouderen en mensen met een beperking in alle districten. De wens is om ziekenhuizen in alle districten te hebben. Men wil meer sportleiders opleiden en sportcompetities op scholen; behoud van de historische binnenstad, het opzetten van cultuurcentra en cultuur in het onderwijsprogramma, maar geeft niet aan hoe dit moet gebeuren of in welke leerjaren.

DA91

Het partijprogramma heeft geen geïntegreerd sociaal-maatschappelijk programma, maar wil wel de registers voor de sociale programma's herinrichten. De preventieve gezondheidszorg is gericht op het stimuleren van *healthy lifestyles* met inzet van buurthuizen en buurtverenigingen, terwijl de curatieve zorg efficiënt, bereikbaar en toegankelijk moet zijn.

Een opvallend punt in het programma is het opzetten van een Suriname Jeugd Vrijwilligerskorps, dat jongeren de gelegenheid biedt om gedurende 6 – 12 maanden ontwikkelingswerk te doen in een omgeving buiten hun eigen woon- en leefgebied. In die periode worden ze vrijgesteld van het volgen van onderwijs en ontvangen een financiële onkostenvergoeding. Verder wil men een onderwijsfonds voor onderzoek en ontwikkeling van curricula, specifieke programma's of fondsen voor aankoop van digitale hulpmiddelen, en incentive programma's om samenwerking tussen bedrijven, ambacht- en vakscholen te stimuleren.

NDP

De nadruk van het programma is op onderwijs: opleidingen afstemmen op economische behoeften en groeiende sectoren; meer subsidies en studiefinanciering; actualiseren van curricula met focus op wetenschap, technologie, engineering en wiskunde (STEM); onderwijs uitbreiden naar afgelegen gebieden via *e-learning* en hybride onderwijssystemen. Voor de sociale ontwikkeling en welzijn wil men een sterke en toegankelijke gezondheidszorg, betaalbare huisvesting, hervorming van het gronduitgiftebeleid, het creëren van eerlijke kansen op de arbeidsmarkt en sociale bescherming van kwetsbare groepen. Onder cultuur, jeugd en sport zijn bescherming en promotie van het culturele erfgoed, ondernemerschap en innovatie, professionalisering van de sportsector en toegankelijkheid van sportfaciliteiten voor iedereen.

NPS

Wat onderwijs betreft vindt men het belangrijk om te investeren in de leerkrachten en curriculumvernieuwing, dat gericht moet zijn op 21ste-eeuwse vaardigheden zoals een kritische houding, assertiviteit, initiatieven ontplooiën, ondernemerschap, duurzaamheid en ICT. Voor wat betreft de sociale sector, moet afhankelijkheid van zorg worden verminderd met zelfvoorzienende trajecten, maar personen die vanwege een onoverkomelijke beperking niet in staat zijn om voor zichzelf te zorgen, zullen wel staatszorg krijgen.

De gezondheidszorg wordt verbeterd met de herinvoering van het *Health in All Policies* beleid, versterking van het Ministerie van Volksgezondheid, modernisering ziekenhuizen, rationalisering van voorzieningen en betere zorg in het binnenland. Opvallend bij de woningbouw is de beschikbaarheid van speciale zorgwoningen en begeleid wonen, terwijl de ontwikkeling van buurten wordt benadrukt met sport- en

bewegingsactiviteiten, buurtcommissies en buurtnetwerken. De ontwikkeling van het binnenland is gebaseerd op optimale benutting van lokale menselijke en natuurlijke hulpbronnen, gericht op verhoging van de economische productiviteit en bevordering van het ondernemerschap, met behoud van het inheems en tribale leefpatroon als cultureel erfgoed.

PALU

PALU vindt dat de richting van het onderwijs afhankelijk is van een Nationaal Toekomstplan dat ontwikkeld moet worden, waardoor het onderwijs gekoppeld wordt aan nationale doelen. Het opzetten van onderwijscentra in de districten, met een focus op opleidingen gerelateerd aan landbouw en toerisme, wordt gezien als een manier om onderwijs dichterbij de arbeidsmarkt te brengen. De landelijke invoering van bigi sma skoro en SAO trainingen zijn alternatieve buitenschoolse activiteiten, die ook als online trainingen aangeboden kunnen worden. PALU pleit verder voor ouder- en studentencommissies op school, topvoorzieningen voor leerkrachten en een ruimere inzet van de schoolgebouwen voor buitenschoolse en gemeenschapsactiviteiten. Er is geen sociaal beleid, maar gezinssubsidie wordt wel gezien als een belangrijke uitkering.

PL

Innovatief en markgericht onderwijs is belangrijk voor PL, met nadruk op de uitwisseling van kennis en cultuur van studenten en onderwijsgevers en het inzetten van moderne technologie met E-learning voor de opleiding van leerkrachten en ICT en afstandsonderwijs voor leerlingen. Men vindt dat met de oprichting van een stagecentrale en een goede coördinatie van de samenwerking tussen ondernemers en relevante ministeries er snel en adequaat gereageerd kan worden op de veranderende eisen van de arbeidsmarkt. Milieu, bosbouw en mijnbouw zouden een plek moeten krijgen binnen het onderwijsgebeuren, maar hoe dit moet plaatsvinden is niet duidelijk. PL vindt dat onderwijs gratis moet zijn op alle niveaus en dat de studiefinanciering moet worden uitgebreid. Maar hoeveel; dat gaat kosten en waar de middelen vandaan zullen komen hiervoor is niet aangegeven anders dan dat er strenger op het begrotingstekort zal worden gelet.

VHP

De nadruk is op flexibel, toekomstgericht onderwijs met curriculumvernieuwing en nieuwe leertrajecten en opleidingen, het stimuleren van menselijk kapitaal, het ontwikkelen van technologische vaardigheden en digitale geletterdheid, en vakgerichte opleidingen in de diverse sectoren. Een partnerschap tussen overheid en het bedrijfsleven moet leiden tot het verruimen van het revolverend fonds voor studiefinanciering. Er is geen geïntegreerd armoedebestrijdings-plan, maar wel de wens om ongelijkheid te verminderen door onderwijs, werkgelegenheid, ondernemerschap, sociale mobiliteit en een eerlijke verdeling van welvaart. Verder worden genoemd de instelling van een Onderraad voor Sociaal Beleid, een commissie voor armoedebestrijding, en een Zorgautoriteit, en ondersteuning van specifieke groepen zoals ouderen en jongeren, en mensen met een beperking wordt genoemd, terwijl buurtwerk nodig is ten behoeve van de sociale cohesie, de aanpak sociale problemen en het bijbrengen van basic life skills en andere vaardigheden. Wat de gezondheidszorg betreft: meer nadruk op de preventieve zorg, het bevorderen van een gezonde levensstijl, en meer aandacht voor opleidingen, kwaliteitscontrole, dataverzameling en digitalisering. Een integrale aanpak van de problematiek in het binnenland is nodig, terwijl in elk dorp van redelijke omvang een innovatiecentrum zal worden opgericht om de jongeren te stimuleren en het dorp te verbinden met de buitenwereld.

Vragenlijst Mensgerichte Ontwikkeling			
	A20	ABOP	BEP
Onderwijs			
1. Investeren in onderwijs binnenland	Ongelijke toegang tot kwalitatief onderwijs voor kinderen in het binnenland wordt aangekaart als probleem. Er is echter slecht 1 concreet voornemen, nl. 'investeren in de onderwijsinfrastructuur in het binnenland', en 1 geplande actie, nl. het oprichten van strategische businesscentra in het binnenland als regionale knooppunten voor diensten.	Diverse maatregelen, waaronder scholen bouwen/renoveren, mobiele onderwijsmogelijkheden, afstandsonderwijs, en een perceel met huis na 8 jaar voor leerkrachten die in het binnenland hebben gewerkt. Gelden komen van inkomsten uit natuurlijke hulpbronnen	Diverse concrete acties, waaronder distance learning, onderwijscentra voor vervolgonderwijs met internaat, speciaal onderwijs in alle districten, en omvorming van de Dienst Onderwijs Binnenland tot een Directoraat Binnenland
2. Pedagogisch onderwijs moderniseren	Afwezig / niet genoemd	Niet specifiek het pedagogisch onderwijs, maar wel voortdurende professionele ontwikkeling voor leerkrachten in o.a. pedagogische technieken, en opleiding & training van gymleerkrachten	Afwezig / niet genoemd
3. 21 st century skills integreren	Genoemd met aantal acties, zoals Ontwikkeling digitale en technische vaardigheden, investeren in docenten en moderne leermiddelen; koppelen aan arbeidsmarktbehoeften.	Wetenschap en technologie worden geïntegreerd in het onderwijs. Op verschillende plekken worden digitale vaardigheden aangehaald.	Technologie & innovatie in het beroepsonderwijs
4. Investeren in praktijkgericht onderwijs (vocational schools)	Meer vakopleidingen en technische training; ondernemerschap als vak	Koppeling tussen onderwijs en arbeidsmarkt, en aandacht voor ondernemerschap in het onderwijs	Technologie en innovatie, nucleus centra, SAO in districten
5. Drop out programma's	Stijging van het aantal dropouts wordt als probleem gesignaleerd, en in verband gebracht met werkloosheid, en de gevolgen daarvan. Het	Praktische opleidingen, alternatieve programma's en re-integratie	Vrij uitgebreid aangehaald in paragraaf over jongerenbeleid, met maatregelen op het gebied van educatie, financiële

	voornemen is om dropouts kansen te bieden om zich te laten bij-/omscholen. Er zijn geen concrete acties.		ondersteuning aan ouders, en ontspanning
6. Anders	Het onderwijssysteem moet toekomstbestendig zijn en aansluiten op het ontwikkelingspad van Suriname. Opbrengsten uit olie en gas moeten vooral gebruikt worden voor technische opleidingen in diverse sectoren (ihkv diversificatie).	Gratis onderwijs voor kinderen (niet gespecificeerd tot welk leerjaar). Gratis wi-fi op alle scholen, bibliotheken en gezondheidscentra.	
Sociaal beleid			
7. Hervorming van het sociaal (uitkeringen)stelsel	Healthy lifestyle criteria integreren in sociale uitkeringen d.m.v. een puntensysteem. De uitkering of subsidie krijgt een variabele component als incentive gekoppeld aan healthy lifestyle interventies.	Hervorming wordt niet genoemd. Het sociaal stelsel moet vooral basisbehoeften van de bevolking waarborgen. Toegankelijkheid en eerlijkheid van AOV en uitkering mensen beperking worden genoemd.	Dit is expliciet opgenomen, nl. evaluatie en mogelijk aanpassen sociale wetten, het verhogen van uitkeringen en de toegankelijkheid vergroten
8. Opschoning bestanden	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Doorlichten van bestanden als actie opgenomen
9. Armoedebestrijding/ sociale zekerheid	Subjectsubsidie ipv objectsubsidie, een betrouwbaar pensioensysteem, automatische jaarlijkse indexering van het minimumloon, voedselvoorzieningsprogramma's, diverse maatregelen voor prijsbeheersing, stimuleren van ondernemerschap en kleintuinbouw	Onderdelen: inkomensondersteuning, voedselprogramma's en subsidies voor basisvoorzieningen als gezondheidszorg, onderwijs en nutsvoorzieningen	Er zijn geen specifieke armoedebestrijdingsprogramma's, maar uitkeringen. Overige maatregelen zijn het verhogen van AOV en het opzetten van bejaardencentra in districten.
Gezondheidszorg			
10. Toegang (fysiek en financieel) & kwaliteit verbeteren	De gezondheidssector hervormen en moderniseren, waarbij elke burger toegang moet hebben tot hoogwaardige gezondheidszorg. Gratis	Toegankelijke en kwalitatieve gezondheidszorg is van belang, want gezondheid is prioriteit. Er wordt aangehaald dat het gratis moet zijn	Het evalueren en opzetten van ziekenhuizen in districten, en het

	voor 'oudjes en jongeren'. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid om te investeren in een systeem dat eerlijk, efficiënt en duurzaam is.	voor 'oudjes en jongeren', zonder verder uitleg. Er is vergeleken met andere programma's meer aandacht voor gezondheidszorg in het binnenland: meer posten, mobiele posten, tele-medicine, ook Cubaanse artsen indien lokaal niet voldoende	opzetten en verbeteren van de kwaliteit van opleidingscentra
11. Meer preventie	Preventieve gezondheidszorg ontwikkelen, gefaseerde implementatie van healthy lifestyles, schoolsport	Terugbrengen schoolonderzoek, opleiding en bijscholing, betere beloning, voorlichting, vaccinatieprogramma's, healthy lifestyle programma's	Afwezig / niet genoemd
12. Anders	Erkenning en integratie van traditionele geneeskunde in het conventionele zorgsysteem, in lijn met de prioriteit voor preventieve en holistische gezondheidszorg. Wetenschappelijk onderzoek naar traditionele geneeswijzen, en het certificeren van natuurlijke behandelingen en hulpmiddelen. Erkennen van de economische potentie van geneeskrachtige planten en kruiden, met als doel een duurzame industrie op te bouwen.		
Huisvesting			
13. Sociale woningbouw & betaalbare huisvesting	Toegang tot goedkope en betaalbare woningen, huurwoningen voor kwetsbare groepen, subsidies en stimulansen voor huizenbouw voor specifieke groepen, en sociale huisvesting voor ouderen, alleenstaande moeders en mensen met een beperking. Daarnaast	Betaalbaarheid en kwaliteit staan voorop bij woningbouwprogramma's (geen concrete acties) Compacte woningbouw wordt geponeerd als strategie.	Lopende huisvestingsprojecten zullen worden afgerond, terreinen bouwrijp maken voor woningbouw in alle districten, en volks- en middenstandswoningen en appartementen opgezet.

	modernisering en strikte handhaving van wetten op huisvesting en ruimtelijke ordening, en het inzetten van publiek-private samenwerkingen. Ook aandacht voor duurzame en energie-efficiënte bouw,		Stimuleren van bouwverenigingen en zelfbouw, en volkswoningbouw projecten stimuleren in de grote dorpen in het binnenland.
14. Infrastructuur voor (sociale) huisvesting	Afwezig / niet genoemd	Ruimtelijke planning, zowel stad als ruraal	Afwezig / niet genoemd
Andere thema's			
15. Jeugd/ jongeren	Mogelijkheden creëren voor zinvolle vrijetijdsbesteding, met nadruk op 'basic life skills', persoonlijkheidsontwikkeling, vorming, levensvaardigheden, gezondere leefstijlen, competentie-ontwikkeling, talentontwikkeling, en het stimuleren van actief burgerschap. Er komt gecoördineerd jeugdbeleid, rekening houdend met specifiek risicojongeren, met aandacht voor competentiegerichte training, jeugdwerk-gelegenheid, jeugdondernemerschap, aanpak van jeugdwerkloosheid, en maatschappelijk verantwoorde jeugdparticipatie. Op buurtniveau komen er actieve campagnes om ontspoorde jongeren op te vangen en via sport, cultuur en nascholing weer op het juiste pad te brengen.	Kinderbeschermingswetten worden versterkt.	Er is een hoofdstuk over jeugd- en jongerenbeleid. Deze bevat acties over o.a. naschoolse opvang, sociale ondersteuning & begeleiding, jeugdeducatie, dropouts, en inspraak in beleid
16. Sport	Schoolsport en sport in het algemeen genieten prioriteit o.a. als instrument voor persoonlijke en maatschappelijke	Sport opnemen in curriculum, sporttalent ontwikkelen, opleidingen in sport	Sportcompetities op scholen, opleidingen, sporten in wijken, opleiden sportleiders

	vorming, volksgezondheid, zinvolle vrijetijdsbesteding, criminaliteitsbestrijding en armoedebestrijding. Sport wordt gezien als verbindende factor in gemeenschappen dwars door sociale klassen, bevolkingsgroepen en gender.		
Cultuur	Bescherming van intellectuele eigendommen	Cultuur wordt onderdeel van het curriculum. Er is aandacht voor culturele identiteit, cultuureducatie (onderling begrip), cultureel erfgoed, cultureel toerisme, en het internationaal promoten van de cultuur van Suriname.	Behoud cultureel erfgoed, cultuur in het onderwijs brengen, opzetten cultuurcentra, behoud historische binnenstad
17. Buurt- en gemeenschapsontwikkeling	Versterken van socio-culturele aspecten op buurtniveau door actieve betrokkenheid van jongeren bij het identificeren en duurzaam oplossen van gemeenschapsuitdagingen	Lokale gemeenschappen zullen worden versterkt en sociale cohesie vergroot dmv betrokkenheid van burgers. Toerisme en eco-ondernemingen als verdienmodel van gemeenschappen.	Bevorderen sport (beweging en denk) in buurten/wijken en meer uitgaansmogelijkheden, parken, en opvang voor kinderen, ouderen en met beperking. Overheidsdiensten brengen naar de gemeenschappen (meer decentralisatie), meer inspraak, ontsluiting.
	DA 91	NDP	NPS
1. Onderwijs			
2. Investeren in onderwijs binnenland	De geplande maatregelen zijn: bouwen van scholen in 'achtergestelde' gebieden, verbeterde digitale toegang tot onderwijs nationaal, en actieve decentralisatie, ook in het onderwijs	Schoolfaciliteiten in alle districten en het binnenland zullen worden verbeterd, en het onderwijs uitgebreid naar afgelegen gebieden via e-learning en hybride onderwijssystemen.	Het binnenland heeft speciale aandacht en ondersteuning. Er komen bijzondere programma's ter verbetering van prestaties in achtergestelde buurten en het binnenland, en e-learning platforms voor afstandsonderwijs speciaal voor scholen in het binnenland.

3. Pedagogisch onderwijs moderniseren	Opleidingsinstituten zullen een niveau- en kwaliteitsverhoging ondergaan daar er hogere eisen gesteld zullen worden aan het vak van onderwijzer/leraar	Het pedagogisch onderwijs zelf wordt niet aangehaald, wel opleidingsprogramma's voor bijscholing en professionalisering van docenten.	Nieuwe functiebeschrijvingen, professionalisering (bijscholing in nieuwe didactische werkvormen)
4. 21 st century skills integreren	Hoewel niet expliciet genoemd, komen de geplande maatregelen daar wel op neer, o.a. het integreren van kritisch denken, probleemoplossend vermogen, burgerschapszin, integriteit, goed bestuur, ondernemerschap, leiderschap en digitale vaardigheden in het nationale curriculum. Daarnaast is er aandacht voor technologie: een zogeheten 'virtuele highway', fondsen/programma's voor aankoop van digitale hulpmiddelen. Het eea mogelijk te maken door het opzetten van een onderwijsfonds voor onderzoek en ontwikkeling van curricula.	Hoewel niet expliciet genoemd, wordt actualiseren van curricula met focus op wetenschap, technologie, engineering en wiskunde (STEM), alsook de integratie van digitale tools en technologie in het onderwijsproces genoemd. Andere 21st century skills worden niet aangehaald.	Introductie van een vernieuwd curriculum gericht op 21ste-eeuwse vaardigheden zoals een kritische houding, assertiviteit, initiatieven ontplooiën, ondernemerschap, duurzaamheid en ICT, waaronder AI-basisvaardigheden
5. Investeren in praktijkgericht onderwijs (vocational schools)	Samenwerking tussen bedrijven, ambacht- en vakscholen zal worden gestimuleerd, beroepsopleidingen gedecentraliseerd, en ook het algeheel curriculum wordt gemoderniseerd en praktijkgericht gemaakt.	Technische en beroepsgerichte opleidingen zullen worden gemoderniseerd en moeten beter aansluiten op de vraag van de arbeidsmarkt. Vakscholen en gespecialiseerde trainingscentra voor jongeren en volwassenen zullen worden opgericht, in technologie, bouw, energie en andere groeisectoren. Er komen meer stages en leerwerktrajecten in samenwerking met het bedrijfsleven.	Het beroepsonderwijs wordt verbeterd en het bedrijfsleven zal gestimuleerd worden om intensiever samen te werken met de beroepsopleidingen (duaal leren).
6. Drop out programma's	Er is geen expliciet programma voor opvang, begeleiding, scholing en re-	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd

	integratie van dropouts. De enige vermelding die er wordt gemaakt is dat er banen gecreëerd zullen worden voor vroege schoolverlaters (en midcareer professionals) middels het stimuleren van ondernemerschap, de productie sector en financiële dienstverlening.		
7. Anders		Bevorderen van innovatie en onderzoek door investeren in wetenschappelijk onderzoek en technologische innovatie, samenwerking tussen onderwijsinstellingen, en het ondersteunen van jonge ondernemers en start-ups in de technologiesector.	Onderwijs inspelen op economische behoeften (olie & gas, duurzame productiesectoren)
Sociaal beleid			
8. Hervorming van het sociaal (uitkeringen)stelsel	Dit wordt expliciet genoemd. Basis van de herinrichting moet zijn: transparantie, bereikbaarheid en voorspelbaarheid. Concrete acties / uitwerking ontbreekt. Het stelsel zal worden geautomatiseerd.	Sociaal beleid hervormen en decentraliseren; meer zeggenschap voor gemeenschappen over hun welzijnsprogramma's.; uitbreiding van sociale zekerheid en gemeenschapsprogramma's; versterking van sociale zorg en kindbescherming	Conditional Cash Transfer programma's zullen worden ingevoerd. Bestaande sociale hulpprogramma's evalueren en waar nodig bijstellen, en het instellen van subjectsubsidies voor kinderopvang, voeding, bustransport en schooluitgaven voor zwakke huishoudens. Er komt decentrale registratie en begeleiding, en regelmatige meting van de effectiviteit van de sociale investering.
9. Opschoning bestanden	Registers voor de sociale programma's herinrichten middels transparantie en het hanteren van publiek bekende standaarden	Centraal Sociaal Nummer (CSN) invoeren: een uniek identificatienummer koppelen aan alle overheidsdatabases voor een transparante en eerlijke verdeling van sociale voorzieningen.	Afwezig / niet genoemd

		Dat is gekoppeld aan digitale registratie en monitoring, en een webapplicatie om onjuistheden en dubbele registraties te voorkomen. Snellere en efficiëntere uitkering van sociale voordelen zal misbruik voorkomen en garanderen dat de juiste personen tijdig de juiste ondersteuning ontvangen.	
10. Armoedebestrijding/ sociale zekerheid	Realiseren van economische programma's en sociale vangnetten die gericht zijn op de meest kwetsbare groepen in de samenleving. Hierbij zal het oogmerk zijn hen voor zover mogelijk op de route te zetten van het worden van een onafhankelijke zelfredzame burger. Verder moeten duurzame banen, meer werkgelegenheid en ondernemerschap ook bijdragen aan het tegengaan van armoede.	Armoedebestrijding slechts als doel genoemd, voornamelijk gekoppeld aan werkgelegenheid. Overige maatregelen voor sociale zekerheid hierboven genoemd	'Conditional Cash Transfer programma' (CCT) Sociale protectie. Een beter systeem van sociale bescherming voor de meest kwetsbare groepen in de samenleving.
11. Anders	Werkplaatstraining en moeder en kind zorg		Goed uitgewerkt beleid voor mensen met een beperking, senioren burgers, met diverse maatregelen, op o.a. de volgende gebieden: infrastructuur, huisvesting, en transport.
Gezondheidszorg			
12. Toegang (fysiek en financieel) & kwaliteit verbeteren	Verbetering van de efficiëntie, bereikbaarheid en toegankelijkheid van de curatieve zorg, o.a. door mobiele klinieken en regionale gezondheidscentra.	Basisgezondheidszorg wordt toegankelijk en betaalbaar gemaakt voor alle Surinamers, ongeacht hun inkomen of woonplaats. Concrete acties zijn: uitbreiden van gezondheidsdiensten in rurale en binnenlandse gebieden door middel	Er komt een grondige 'Situatie Analyse' van de sector, en een gebudgetteerd middellange en lange termijn beleidsplan voor de volksgezondheid (in het kader van Health in All Policies).

	Een beter zorgverzekeringssysteem, met garanties voor de beschikbaarheid en toegankelijkheid van de zorg (geen concrete acties genoemd)	van mobiele klinieken en digitale zorgoplossingen, beter uitgeruste lokale medische posten, regionale en districtsziekenhuizen, het uitbreiden van de huisartsenzorg, en investeren in spoedeisende hulp.	Verder wordt te toegang en kwaliteit verbeterd middels modernisering van ziekenhuizen, rationalisering van voorzieningen en betere zorg in het binnenland.
13. Meer preventie	Preventieve gezondheidszorg zal effectief worden ingezet met o.a. het stimuleren van healthy lifestyles, het e.e.a. met inzet van buurthuizen en buurtverenigingen	Concrete maatregelen zijn: een nationaal preventieprogramma voor de bestrijding van chronische ziekten, infectieziekten en pandemieën, gezondheidseducatie op scholen en in gemeenschappen uitbreiden, en het uitvoeren van programma's voor vaccinatie, moeder- en kindzorg en vroegtijdige ziekte.	Er komt wetgeving en beleid voor een zelfstandige public health organisatie. Daarnaast worden kwetsbare prioriteitsgroepen geïdentificeerd en ondersteund. Private en Publieke Eerstelijnszorg worden geïntegreerd, en preventie wordt geïntegreerd in de Eerstelijnszorg. Er komen geïntegreerde primaire gezondheidsklinieken.
Huisvesting			
14. Sociale woningbouw & betaalbare huisvesting	Concrete acties zijn het opzetten van een Revolving Housing Fund (uit olie-inkomsten), en het bouwen van 10.000 sociale woningen.	Nationaal Huisvestingsplan 2025-2030 uitvoeren, inhoudende stimuleren woningbouwprojecten via publiek private samenwerkingen, strenge toezicht op toewijzing en bouwkwaliteit van woningen, en herziening t gronduitgiftebeleid om transparantie en eerlijkheid te garanderen.	Er komt een duurzaam huisvestingsbeleid. Concrete acties worden genoemd, waaronder een kosten-batenanalyse voor het fabriceren van houten woningen, reintroductie van de 5-7% renteregeling voor nieuwbouw en reparatie van eigen woning, en versnelde uitvoering van het LISP programma.
15. Infrastructuur voor (sociale) huisvesting	Dit is een van de weinige partijen die hier expliciet iets over zegt. Bij huisvestingsprojecten moet er de garantie zijn van de aanwezigheid van basisvoorzieningen: duurzaam investeren in de benodigde infrastructuur voor schoon drinkwater,	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd

	sanitaire voorzieningen, elektriciteit en goede toegangswegen. Verder is als maatregel opgenomen stadsontwikkeling en woonwijken voor senioren		
Andere thema's			
16. Jeugd/ jongeren	Er is een vrij uitgebreide Jongeren Suriname Vrijwilligers Programma beschreven. Daarnaast zijn er buurtcentra waar jongeren hun vrije tijd positief kunnen doorbrengen en leerwerk-banken voor jongeren	Jeugdontwikkeling en participatie ruim aangehaald, met concrete acties zoals educatieve en recreatieve programma's, nationale talentenprogramma's, stimuleringsprogramma's voor ondernemerschap, technologie en leiderschap. Een 'Jongeren Welzijnsfonds' zal worden opgezet, gericht op mentale gezondheid en psychosociale begeleiding, gekoppeld aan preventieve programma's en laagdrempelige hulpverlening. Er zal ruimte worden gecreëerd voor maatschappelijke participatie, jeugdleiderschap en innovatie.	Binnen beleidsgebieden onderwijs, veiligheid, volksgezondheid, sport en recreatie, huisvesting, werkgelegenheid en ondernemerschap, zal er extra aandacht worden geschonken aan behoeften van jongeren. Zij worden betrokken bij de uitvoering van het jeugdbeleid. Daarnaast komen er voldoende mogelijkheden voor vertier, zinvolle vrijetijdsbesteding
17. Sport	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Er komt een langtermijn sportontwikkelingsplan en professionele begeleiding van talenten naar topprestaties. Sport- en Jeugdzaken wordt een eigen Ministerie, en er komt een sportwet, die de basis biedt voor een Nationaal Instituut voor Lichamelijke Opvoeding en Sport. Er komt evenredige aandacht voor de ontwikkeling van sport in de districten en extra voorzieningen voor sport in kansarme gebieden.

18. Cultuur	Cultuuronderwijs en Burgerschap zullen verplicht worden gesteld op alle onderwijsinstellingen. Er zal geïnvesteerd worden in onderwijs en cultuurprogramma's die de kennis van en trots op onze nationale identiteit bevorderen. Een Nationaal Cultuurprogramma, ondersteund met een Cultuurfonds, zal worden gelanceerd. Binnen de Inheemse- en Tribale gemeenschappen zal dit Cultuurprogramma o.a. ondersteuning bieden aan organisaties en activiteiten voor taal- en cultuurbehoud.	Culturele rijkdom beschermen en benutten; jongeren voorzien van middelen om te slagen; talentontwikkeling: sport, cultuur en creatieve industrieën bevorderen als middel voor sociale vooruitgang.	De economische potentie van de rijke Surinaamse cultuur moet volledig worden benut. Dit door o.a. het promoten van cultureel erfgoed en ecotoerisme, en ondersteuning en belastingvoordelen voor culturele ondernemers en kunstinstellingen. Er komen beurzen en subsidies aan jongeren met talent in kunst, theater en muziek, en culturele bewustwording en vorming op school. Tradities, brede kunstvormen inclusief het materieel erfgoed worden ingevoerd in het nationaal curriculum en komen tot uiting in educatieve programma's.
19. Buurt- en gemeenschapsontwikkeling	Nadruk leggen op het versterken van de gemeenschappen in het zelf exploiteren van de in de leef- en woonomgeving aanwezige hulpbronnen en economische ontwikkelingsmogelijkheden	Inzetten op gemeenschapsprojecten, maatschappelijke initiatieven, buurtverenigingen en buurtcentra om sociale cohesie en participatie te bevorderen.	Buurtcentra moeten onder leiding van gekwalificeerd en gedisciplineerd kader in met name kansarme buurten. Verder worden er community-gebaseerde milieuprojecten uitgevoerd, en worden samengewerkt met lokale gemeenschappen voor ecotoerisme en kleinschalige landbouw.
	OPTSU	PL	VHP
Onderwijs			
1. Investeren in onderwijs binnenland	Bigi Sma Skoro en SAO worden landelijk én online opleidingen. Er komen Onderwijscentra in de districten (focus landbouw en toerisme)	Er komt gratis onderwijs overal en op alle niveaus, en bevoegde en bekwame leerkrachten in districten en binnenland. De woon- en leefomgeving van leerkrachten in districten en het binnenland zullen worden geëvalueerd	Afwezig / niet genoemd

		en bijgesteld. Studiefinanciering wordt uitgebreid, en e-learning ingezet voor opleiding van leerkrachten.	
2. Pedagogisch onderwijs moderniseren	Afwezig / niet genoemd	Instellen van een Academische Lerarenopleiding: positie van de opleiding en leerkrachten, curriculum, met name de positie van de opleiding, wetgeving. E-learning voor opleiding leerkrachten	Afwezig / niet genoemd
3. 21 st century skills integreren	Afwezig / niet genoemd	Geen expliciete vermelding van 21st century skills, wel van e-learning en het aanleren van ondernemersvaardigheden.	Onderwijs moet flexibel en toekomstgericht zijn, met daarbinnen aandacht voor technologische vaardigheden en digitale geletterdheid.
4. Investeren in praktijkgericht onderwijs (vocational schools)	Bigi Sma skoro en SAO worden landelijk én er komen online opleidingen, naast verkorte MBO-opleidingen en speciale opleidingsinstituten voor Oil & Gas	De volgende sectoren worden toegevoegd aan het beroepsonderwijs: milieu, bosbouw en mijnbouw. Er komt een stagecentrale, en een samenwerking tussen ministeries en ondernemers om snel te reageren op veranderende eisen van de arbeidsmarkt.	Ontwikkeling van vakgerichte opleidingen in de diverse sectoren
Drop out programma's	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
5. Anders	Onderwijs moet gekoppeld worden aan nationale doelen. Er komen ouder- en studentencommissies op school, en schoolgebouwen worden ruimer ingezet.		Stimulering van studiebeurzen en studiefinanciering, o.a. middels partnerschap tussen overheid en bedrijfsleven.
Sociaal beleid			
6. Hervorming van het sociaal (uitkeringen)stelsel	Het zogeheten 'Gezinssubsidie' zal worden ingesteld. Hoewel niet expliciet genoemd, heeft deze de vorm van Conditional Cash Transfers. Er komt	Afwezig / niet genoemd	Instellen van een Onderraad voor Sociaal Beleid en een commissie voor armoedebestrijding. Sociale programma's efficiënter richten op

	een digitaal systeem maken om de Gezinssubsidie goed te regelen; subsidie voor openbaar vervoer voor kwetsbare groepen.		ondersteuning van specifieke groepen zoals ouderen en jongeren, en mensen met een beperking.
7. Opschoning bestanden	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
8. Armoedebestrijding/ sociale zekerheid	Geen expliciete armoedebestrijdingsprogramma's, maar wel enigszins ondervangen door de invoering van Gezinssubsidie.	Afwezig / niet genoemd	Versterking van het sociaal beleid, met nadruk op armoedebestrijding en ondersteuning van zwakkere huishoudens.. Instellen van een Onderraad voor Sociaal Beleid en een commissie voor armoedebestrijding.
Gezondheidszorg			
9. Toegang (fysiek en financieel) & kwaliteit verbeteren	Goede, betaalbare zorg is een beleidsdoel. Maatregelen zijn: betere beloning zorgpersoneel, HBO-opgeleide zorgteams, en wijkklinieken opzetten & uitbreiden met andere diensten. Het basiszorgsysteem zal worden geëvalueerd en bijgesteld.	Kwalitatief goede, betaalbare, gelijkwaardige en toegankelijke zorg voor alle Surinamers in stad, district en binnenland als doel. Geen concrete acties	. Het oprichten van een Zorgautoriteit om de markt te reguleren en ervoor te zorgen dat zorginstellingen zich richten op hun kernspecialisaties
10. Meer preventie	Eerstelijns- en preventieve zorg wordt gereorganiseerd, en de diensten van wijkklinieken uitgebreid: tandzorg, verloskundigen en opvoedingsbegeleiding komen erbij.	Gezondheidszorg moet meer preventief. Dit bereiken door meer toegankelijkheid en betaalbaarheid (geen concrete acties)	Meer accent op preventieve gezondheid, waarbij een ministerie overkoepelend beleid gevolgd zal worden. Het promoten van een gezonde levensstijl, en het opzetten en uitbreiden van moeder- en kindzorg.
11. Anders			Aandacht voor opleidingen, kwaliteitscontrole, dataverzameling en digitalisering.
Huisvesting			

12. Sociale woningbouw & betaalbare huisvesting	Woningcorporaties worden gestimuleerd om betaalbare huur-en koopopties te bieden voor starters, gezinnen en ouderen. Er komen speciale zorgwoningen en begeleid wonen.	Huisvesting voor elke burger als speerpunt, geen concrete acties	Landelijk bouwrijp maken van 10.000 percelen en bouwen van 5.000 huizen/appartementen
13. Infrastructuur voor (sociale) huisvesting	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Verbetering van de ruimtelijke ordening en het handhaven van regelgeving voor een betere woon, werk- en productieomgeving.
14. Andere thema's			
15. Jeugd/ jongeren	Reorganisatie jeugdzorg	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
16. Sport	Slechts algemene bewoordingen: bewegen en sporten in de buurten wordt gestimuleerd. Sport moet deel zijn van een levensstijl, en topsporters worden gekweekt.	Concrete acties opgenomen, zoals functionele, goede en duurzame sportinfrastructuur aanleggen, stimuleren en ondersteunen van buurtsport verenigingen, openbare ruimten die meer beweegvriendelijk zijn en sportaccommodaties.	Afwezig / niet genoemd
17. Cultuur	Kunst en cultuur door nationale participatie en het creëren van een sterke culturele sector. Geen concrete acties.	Afwezig / niet genoemd	Versterking van de cultuursector via cultuureducatie, aanleren van Basic Live Skills, ondersteuning kunstenaars en bevordering museumwezen.
18. Buurt- en gemeenschapsontwikkeling	Het instellen en ondersteunen van buurtcommissies en buurtnetwerken. Scholen worden ook onderdeel van een netwerk voor veiligheid in buurten.	Slechts vermelding van buurtsportverenigingen	Versterken van buurten en bevordering buurtwerk voor sociale cohesie, aanpak sociale problemen, en het bijbrengen van basic life skills en andere vaardigheden. Er komt speciale aandacht voor veiligheid in buurten, inclusief verstoring van de openbare orde en geluidsoverlast.

